

РОЗВИТОК ПРИВАТНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЇ ТА УКРАЇНІ

У статті проаналізовано стан та розвиток приватних дошкільних закладів, що діють в сучасній Англії та Україні. Визначено типи та схарактеризовано особливості їх організації та діяльності.

Ключові слова: приватні дошкільні заклади, типи, особливості діяльності, Англія, Україна.

В статье проанализировано состояние и развитие частных дошкольных заведений, которые действуют в современной Англии и Украине. Определены типы и охарактеризованы особенности их организации и деятельности.

Ключевые слова: частные дошкольные заведения, типы, особенности деятельности, Англия, Украина.

The article deals with the analysis of the state and development of private primary schools in modern England and Ukraine. Their types are definite the peculiarities of their organization and activity are characterized.

Key words: private primary institutions, types, peculiarities of activity, England, Ukraine.

Багаторічний досвід, заслужена популярність і престижність англійської приватної освіти, її визнання і висока оцінка світовою спільнотою визначають необхідність вивчення цього позитивного досвіду відносно перспектив становлення вітчизняної приватної школи в цілому й дошкільної зокрема, що відродилася в Україні в кінці ХХ ст. У зв'язку з цим особливий інтерес представляє їх порівняльний аналіз, виявлення загальних рис і особливих

характеристик освітньої діяльності.

Проаналізовані джерела дають підстави для висновку про те, що проблема розвитку приватного дошкільного виховання в сучасній Англії та Україні ще не були предметом цілісного наукового аналізу. Окремі аспекти діяльності вище зазначених типів закладів розглядалися науковцями лише побічно, у контексті аналізу загальних процесів розвитку освіти у цих країнах (А. Сбруєва, О. Локшина та ін.), тенденцій та особливостей розвитку приватного освітнього сектору в цілому.

Мета – схарактеризувати процес розвитку приватного сектору дошкільної освіти в сучасній Англії та Україні, визначити особливості організації та діяльності приватних дошкільних закладів.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що важливою складовою сучасної системи приватної освіти в Англії та Україні стали приватні дошкільні установи, котрі користуються попитом і популярністю у батьків.

Установлено, що приватний сектор дошкільної освіти в Англії представлений такими типами закладів: Nursery School з ясельними групами, куди приймають дітей приблизно з трьох місяців; звичайний Nursery School в який беруть дитину з двох років; денні дитячі кімнати, доступні для тримісячних дітей; дитячі класи в незалежних школах. В Україні, за даними Інтернет-ресурсів та статей періодичних видань працюють елітні дитячі садки, що знаходяться під шефством не тільки елітних шкіл, а ще й елітних вузів; навчально-виховні комплекси; школи сімейного типу; дитячі садки, що працюють за авторськими програмами тощо. Зазначимо, що кожний дитячий сад відрізняється своєю концепцією. У деяких з них робиться більше ухил на здоров'я («Меридіан»); у таких садках як «Британська школа», «Французька школа», «Умка», «Кияночка» тощо – на вивчення іноземних мов; у Вальдорфській школі «Золота казка» – на вихованні яскравої і самодостатньої особистості. Варто зазначити, що, не дивлячись на високу вартість перебування дітей в приватному саду, записуватися в них, як стверджує автор публікації «Дитячі сади» [1], краще наперед, за рік, а то і за два. Така привабливість приватних англійських дитячих установ, на наш погляд, пояснюється як об'єктивними, так

і суб'єктивними чинниками. Серед них: мала кількість безкоштовних державних дитячих садів; час і характер організації занять в державних дошкільних установах (працюють як групи короткочасного перебування: 2,5 години з ранку або вдень; їх закриття на час шкільних канікул). У переліку фактів, що забезпечують привабливість приватних садків як в Україні, так і в Англії, слід також назвати заходи безпеки, захисту життя та здоров'я дітей.

У ході дослідження виявлено, що існуванню значної кількості приватних дошкільних установ в Англії сприяє і матеріальна підтримка, що надається офіційними властями країни. Так, батьки, по досягненню їхньої дитиною 3-х літнього віку, одержують фінансову допомогу від держави у вигляді ваучерів, які дають право на 5 безкоштовних сесій в тиждень в будь-якому дитячому саду. Відзначимо, що тривалість сесії – 2,5 години. Вилучені кошти батьки можуть витратити, сплативши перебування дитини в дошкільній установі таким чином: або залишати її на 2,5 години щодня, крім вихідних і при цьому нічого не платити, або ж ці гроші підуть у рахунок сплати повного дня і будуть вираховані із загального рахунку. Крім того, частина плати, виплачувана батьком за приватний дитячий сад, звільняється від податку. Якщо зарплата висока, то, як справедливо відзначає автор статті, економія виходить істотна.

Проведений науковий пошук дозволяє стверджувати, що сучасних батьків як Англії, так і України, привертає якість роботи педагогічного персоналу приватних дошкільних установ. Підкреслимо, що особи, котрі працюють в англійських приватних дитячих закладах, повинні мати кваліфікацію, але строгих вимог із цього приводу немає. Наприклад, на сайті приватного дитячого саду Sunshine and Showers Nursery School вказується, що його персонал «... привітний, професійний і досвідчений» [2]; в Catherine House Day Nursery Schools працює – «повністю кваліфікований і досвідчений персонал» [3] тощо. Приватні садки України, пропонуючи сучасним сім'ям свої послуги з нагляду за дитиною, обов'язково підкреслюють високий рівень педагогічного персоналу. Так, в резюме приватного садка «Золота казка» читаємо, «... штат вихователів молодий, але досвідчений і висококваліфікований» [4]; у школі-дитячому садку «Кияночка» працює «... висококваліфікований і досвідчений

педагогічний склад віком від 30 до 50 років) [5]; в дитячих садах «Алско» – «колектив вихователів молодий, проте всі мають педагогічну освіту і значний досвід роботи» [6] тощо. Підкреслимо, що до складу персоналу приватних установ в Україні зазвичай також входять педіатри, котрі ретельно стежать за здоров'ям дітей, психологи і логопеди. Крім того, деякі вітчизняні приватні дитячі садки співробітничать із фармацевтичними компаніями. Наприклад, медпункт у вальдорфському садку «Золота казка» в Києві курирує фармацевтична компанія «Weleda» (Швейцарія).

У процесі наукового пошуку виявлено, що порядок організації приватного дитячого саду в Англії відрізняється від аналогічного вітчизняного закладу тим, що денний час перебування в ньому дитини ділиться на дві сесії – уранішню (приблизно з дев'яти ранку до дванадцяти годин дня) і денну (приблизно з години до чотирьох вечора). Зазначимо, що між сесіями передбачена перерва на ланч.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що система виховання в приватних дошкільних установах Англії і України побудована, виключно виходячи з інтересів дитини. Пріоритетною визнана турбота про душевний комфорт дитини. Так, девіз Catherine House Day Nursery Schools в Бірмінгемі – «Діти на першому місці». Мета закладу, як наголошується в проспекті, «... створення безпечної, домашньої атмосфери, яка дозволить дитині розвивати навички, необхідні, щоб стати більш незалежними, мати позитивну самооцінку і розуміти інших людей і культури» [3]. Наголосимо, що з дітьми, навіть із зовсім маленькими, обговорюються всі необхідні питання. Крім того, програма орієнтована також на те, щоб прищепити дитині навички спілкування, навчити її відчувати себе комфортно в суспільстві.

Аналіз матеріалів Інтернет-сайтів, періодичних видань і рекламних буклетів як вітчизняних, так англійських приватних дошкільних закладів дозволяє виділити такі принципи і пріоритети їх роботи: 1) дитинство вважається самоцінним, воно є частиною життя, а не просто підготовка до навчання на наступному ступені життя; 2) дитина сприймається як цілісність, усі боки розвитку якої взаємозв'язані, тому навчання не розділяється на окремі

предмети; 3) дитина незалежна від зовнішніх впливів учитися (або не вчитися) за своєю ініціативою; 4) самостійність і самодисципліна; навчання ефективно тоді, коли діти набувають власний досвід; 5) освіта починається з того, що діти можуть робити, а не з того, що вони не можуть зробити; 6) у кожній дитині є потенціал, але він розвивається лише у сприятливих умовах, для чого важливе значення мають дорослі й інші діти, з якими дитина встановлює зв'язки (відносини); 7) освіта дитини – це перш за все результат її взаємодії з оточенням, в яке входять люди, матеріали і знання.

Установлено, що у приватних дитячих садах педагоги проявляють особливу турботу про дітей в перші дні їх приходу в дитячий сад, прагнучи допомогти їм адаптуватися до нових умов життя. Показовий в цьому відношенні досвід одного з дитячих садів Лондона. Діти задовго до того, як стати вихованцями, починають відвідувати його разом з мамою, татом або іншими близькими дорослими. В спеціально побудованому для цього приміщенні вони проводять 2-4 години: разом грають, п'ють чай, і що найголовніше, спостерігають за дітьми і вихователями дитячого саду: як вони прощаються з батьками, як разом грають тощо. Таке ненав'язливе поступове знайомство з однолітками і дорослими, спостереження за їх життям викликають у дітей бажання знову прийти сюди і робить розставання з батьками безболісним.

У процесі дослідження виявлено, що дітей, які відвідують приватний дитячий сад, залежно від віку ділять на дві підгрупи. З найменшими проводять розвивальні заняття: їм показують різні предмети, пояснюють, що для чого використовується, і що як називається. З ними займаються вправами на розвиток дрібної моторики, влаштовують ігри, які дозволяють розвивати абстрактне мислення, уяву; вчать допомагати один одному і бути ввічливими. Старші діти вивчають алфавіт, вирішують нескладні задачі, вчать писати букви. В деяких садах із ними проводять уроки іноземної мови. Підкреслимо, що тривалість таких «уроків» десять-п'ятнадцять хвилин.

Планування занять в дошкільних установах Англії носить тематичний характер. Наприклад, з 4-х літніми дітьми тема «Поверхня» вивчається через ознайомлення з різними тканинами, хутром тварин, фруктами тощо. З

прочитаної книги діти дізнаються про кокосове молоко, розглядають кокосовий горіх, вивчають разом із вихователем його поверхню, розбивають і пробують молоко і м'якоть. Дорослі готують кокосове печиво за рецептом, вибраним разом з дітьми з кулінарної книги; виміряють інгредієнти і місять тісто самі діти. Велику увагу у приватних дошкільних закладах Англії та України приділяють також процесу спілкування та обговорення усього того, з чим стикається дитина. Так, вихователі обговорюють із дітьми такі питання, як перші сторінки книги, для чого потрібні картинки, як краще поводитися з книгою тощо. У процесі виховання в дитячому саду часто застосовуються ролеві ігри. Так, у сюжетній грі в лікарню діти роблять записи на дошці: ім'я хворого, симптоми хвороби, діагноз тощо. Значний час в дитячому саду відводиться також на прогулянки, для яких відведені спеціальні майданчики, обгороджені з усіх боків. На такому майданчику діти можуть кататися з гори, грати в пісочниці. Після прогулянки малюки можуть попустувати в ігровій кімнаті або почитати яку-небудь книжку.

Суттєвий обсяг занять із маленькими дітьми у приватних садках займають спостереження за живими об'єктами. Зазначимо, що діти не тільки стежать за тваринами, наприклад, равликом, а й роблять припущення, де у нього рот, як він їсть, як збирається на верх куща без ніг тощо. Зазначимо, що такі спостереження діти проводять як на ігрових майданчиках, безпосередньо на природі, так і в садку у приміщенні. Наприклад, малеча вивчала равлика, що принесли з вулиці, за допомогою збільшувального скла.

Після занять навчального характеру діти грають у різні ігри. Для них надано величезну кількість іграшок – всілякі машинки, конструктори, ляльки, дитячі будиночки, маленькі гойдалки, олівці і фарби для малювання, пластилін і інші обладнання для виробів. Підкреслимо, що після гри, діти і вихователі всі разом обов'язково все прибирають на місце, приводять в порядок кімнату, прибирають сміття. Слід зазначити, що деякі з приватних дошкільних установ України, зокрема Києва, підкреслюють, що в плані занять виключено використання комп'ютерів. Наприклад, дитячий садок «Французька школа» вказує, що в ньому не «вітають комп'ютерні технології для раннього

розвитку, але пропонують безліч альтернативних розвивальних ігор і технік» [7]. Категорично проти використання комп'ютерів в навчанні і адміністрація садка «Дитячий садок – приватна школа «Гармонія»», натомість в установі розробляються спеціальні програми з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини [8].

У переліку методів, що використовуються у приватному дошкільному закладі Англії, педагогічний персонал широко застосовує методи стимулювання. Так, навіть за найменший успіх дітей щедро хвалять. Використовування таких методів направлено на підвищення самооцінки малюка, на розвиток його впевненості в собі. Вважається, що таке виховання згодом допоможе йому пристосуватися до життя у будь-якому суспільстві і в будь-якому середовищі, справлятися навіть із надважкими життєвими ситуаціями і виходити з них переможцем, як годиться істинному англійцю. В практиці приватних дошкільних установ, як вітчизняних, так і англійських, також активно застосовуються концепції М. Монтесорі, Р. Штайнера. Керівним принципом у роботі таких дошкільних закладів є принцип самовираження дитини в діяльності як якнайкращого засобу виявлення здібностей дітей та їхньої спадковості. Вихованцям надається можливість працювати з пластиліном, папером, піском тощо, як групами, так і індивідуально. В другій половині дня організуються необов'язкові для дітей заняття музикою, співом, прослуховування платівок, розповіді.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що велику увагу в приватних дошкільних закладах надається фізичному і естетичному вихованню малюків. Дітей учать читати вірші, співати пісеньки. Крім того, вихованці відвідують акторські заняття, художню і музичну студію, театральний гурток, гімнастику, ушу, хореографічні заняття. Дітям також викладають уроки мистецтва («Французька школа», «Меридіан», «Афіни» тощо). В «Меридіані» діють клуб кухарів і футбольний клуб; в садку «Золота Казка» дітям надають арт-уроки, театральні постановки, екскурсії, уроки випічки і ліплення; в дитячому саду «Кияночка» практикуються додаткові заняття – ритмопластика, хореографія, живопис, гра на фортепіано, хоровий спів, акторська гра, сценічна мова, карате, шахи; у перелік занять Hopes and Dreams Montessori Nursery

School, London входять балет, музика, футбол; а щотижневу програму Catherine House Day Nursery Schools доповнюють уроки музики, танців і мистецтва.

Важливою особливістю приватних дошкільних закладів є їх естетична привабливість. Так, їх приміщення красиво оформлені і обладнані так, щоб діти мали нагоду гратися і займатися фізичними вправами. В їх розпорядженні фарби, двосторонні мольберти; діти багато малюють, як правило, стоячи. Як уніформу кожний приватний дитячий заклад Англії зазвичай використовує стильну дитячу одягу, що затверджена керівництвом.

Аналіз матеріалів періодичних видань свідчить, що з середини 1990-х років провідною тенденцією в розвитку приватного дошкільного виховання в Англії і Україні є зближення школи і дитячих садів. При приватних школах відкриваються дитячі сади і підготовчі класи (від 4-5 років), які спрощують дітям перехід у молодші класи. З 5 років діти переходять у підготовчу групу, де їх вже готують до школи, до складання потрібних для цього тестів. У числі таких дошкільних установ, що працюють в Україні, слід назвати «Французьку школу» в Києві, в програмі якої важливе місце займають загальноосвітні предмети. Випускники такого садка, як вказується на сайті, «повністю підготовлені до школи й у них не повинно виникнути труднощів із шкільною адаптацією» [7]. Школа сімейного типу «Афіни» може похвалитися розвивальними діловими іграми для найменших, сучасними комп'ютерними технологіями, електронними щоденниками і журналом успішності. Діти також вивчають основи грамоти, курс математики, англійську мову і образотворче мистецтво [9]. У школі-садку «Евроленд» із дітьми щодня проходять заняття, які складаються з уроків англійського (з 3-х років), основ інформатики (з 4-х), розвитку мови, логістики і математики, природознавства, основ економіки, світової художньої культури, фізичного виховання, читання по методиці Л. Шелестової тощо. В дошкільному закладі також надається повний спектр розвивальних технологій і ігрових методик [10]. Відзначимо, що тенденція зближення дитячого садка з початковою школою тісно пов'язана з посиленням вимог до майбутніх учнів, що спостерігається з кожним роком. Вузи піднімають планку для абітурієнтів, і за ними вимушені пнутися школи.

Першокласник повинен вже уміти читати і писати, володіти найпростішими навичками рахунку.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити такі висновки: приватні дошкільні заклади в Англії та Україні стали важливою складовою сучасної системи освіти. Істотною їх особливістю є комфортні умови перебування дитини, турбота про охорону здоров'я і життя; у центрі педагогічного процесу знаходиться дитина, її інтереси, індивідуальний темп розвитку тощо. Підкреслимо, що програми переважної більшості з них орієнтовані на ранній розвиток дитини, що набуває особливої значущості в умовах зближення дошкільного закладу й початкової школи. Наголосимо, що на відміну від України приватне дошкільне виховання в Англії одержує фінансову підтримку від уряду.

Література:

1. [http://www.det-sad.com/detskii_sad_v_anglii],
2. [<http://www.sunshineandshowersnursery.co.uk/>];
3. [<http://www.catherinehousedaynursery.com>]
4. [<http://www.gala-d.ru/parts/1090-part9.html>].
5. [www.kyianochka.org.uaтел];
6. [www.alsko.com.ua]
7. [www.ecolefi.com.ua].
8. [www.dsgarmonia.com.ua].
9. [www.athens.kiev.ua].
10. [www.e-u.in.ua].